

φορτώνει στη ράχη τῶ μαθητῶν. Τὸ Ὑπουργεῖο ἔχει ὀρίσει γιὰ τὸ μαθητὴ τοῦ Δημ. Σκολείου βιβλία ἀξίας 3 δρ. καὶ 16 λεπτά καὶ ἡ βιβλιοκαπηλεία, πού τὴν προστατεύει πάντα τὸ Ὑπουργεῖο, ἀνέβασε τὸ ποσὸν αὐτό, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, πὲ δρ. 14 καὶ 62 λεπτά, δηλ. 3,16 τὸ Ὑπουργεῖο καὶ 11,46 ἡ Βιβλιοκαπηλεία. Καὶ τὸ ποσὸν αὐτό, λένε, φτάνει σὲ 16 δρ. μ' ἕνα καινούριο πάλι βιβλίο τῆς Οἰκιακῆς Οἰκονομίας πού ἔμπασε τὸ Ὑπουργεῖο στὰ Δημοτικά σχολεῖα γιὰ νὰ ὑποστηρίξει, φαίνεται, πάλι κάποιον δικό του.

Ὁ κ. Καλλιφρονᾶς ὅμως θὰ πατάξει τὴ Βιβλιοκαπηλεία! Ἄ, ὄχι ψέματα. Μὴς τόταξε διαφαντέοντας τοὺς Πετρουλιδοκαλότυχούς του!..

ΚΑΘΩΣ

τὸ εἶπαμε κ' ἔγινε· ὁ Φραγκούδης καταδικάστηκε στὴ Χαλκίδα σὲ θάνατο. Δηλαδή νὰ ἐξηγιούμαστε, ἡ δίκη του ἀναβλήθηκε—γιατί ἔδικαζότανε μποροῦσε καὶ νάθωθεϊ—καὶ ρήχτηκε μέσα στὶς ἀπαίσιες φυλακὲς τῆς Χαλκίδας γιὰ νὰ τελιώσει ἐκεῖ μαρτυρικά τὶς ἡμέρες του.

Ὅποιος εἶδε καὶ μοναχὰ ἀπόξω τὰ ὑγρά κ' ἀνήλιαγα αὐτὰ μπουντρούμια πού λέγονται «Φυλακὲς Χαλκίδας» κλαίει ἀπὸ τὴν ἄμοιρο Φραγκούδη. Ἡ δίκη του ἀναβλήθηκε ἐπίτηδες, γιὰ τυπικούς λόγους, γιὰ τιποτένιους. Ἀναβλήθηκε γιὰ νὰ βαστήξει κάμποσο καιρὸ ἀκόμα ἡ προφυλακιστὴ του καὶ γιὰ νὰ βρεθῆ κάποια ἀφορμὴ νάλλαξει φυλακὴ, νὰ μετακομιστῆ δηλ. ἀπὸ τὶς ἀνθρωπινώτερες κἀπως τοῦ Συγγροῦ, στὶς ἀπάνθρωπες τῆς Χαλκίδας. Ὁ Φραγκούδης ἔβρισε στ' ἄρθρα του τοὺς Ὑπουργούς, καὶ οἱ Ἕλληνες Ὑπουργοὶ καταφέρνουν περίφημα τὶς δουλιές τους. Ὁ Φραγκούδης τὸ εἶδε αὐτὸ μὲ τὰ μάτια του καὶ ἡ διαμαρτυρήσή του, πού δημοσιεύτηκε σὲ δύο τρεῖς Ἀθηναϊκὲς φημερίδες, εἶναι βραβεῖο ἀληθινὸ γιὰ τὴ Ρωμαϊκὴ Δικαιοσύνη.

Μὰ δὲ φτάνει ἡ διαμαρτυρήση τοῦ Φραγκούδη. Πρέπει νὰ διαμαρτυρηθοῦνε καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἰδέας, οἱ λόγιοι καὶ οἱ δημοσιογράφοι, —αὐτοὶ πιά τὸ κάνανε—, ἀφοῦ ἕνας συνάδερφός τους σήμερα καταδικώκεται καὶ τυραγιέται τόσο ἀσπλαχνα. Ἐνα ψήφισμα δικό τους θάκανε τὴ Δικαιοσύνη νὰν τὸ συλλογιστῆ λίγο καὶ νὰ πᾶξει νὰ φέρνεται ἔτσι Κοζάκινα.

ΚΡΥΟΣ

Ἰδρωτὰς μὲς περέχουσε σὰ διαβάσαμε ἕνα τρομερὸ ἄρθρο τῆς Κουμιάτικης φημερίδας ἢ «Κύμη». Κ' ἡ φοβερὴ «Ἐσπερινὴ» νὰ κατ'απιανότανε παρόμοια δουλιὰ, πάλι μαλακώτερα ἀπὸ τὴν «Κύμη» θάβριζε στοὺς δημοτικιστὰδες, τὰ πέντε δέκα δηλ. μορφωμένα παιδιὰ πού ἀγαποῦν τὴν Ἰδέα κ' ἀγωνίζονται γι' αὐτὴν κεῖ κάτω στὴν Κύμη. Τέτια προδοσία δὲ, μποροῦσε νὰ τὴν ἀφήσει ἡ «Κύμη» ἀτιμώρητη. Καὶ τοὺς ρήχεται στὰ γερά μὲ κοροϊδεῖες πού σὲ κάνουνε νὰ κλαῖς γιὰ κείνον πού τὶς γράφει, καὶ μὲ φοβέρες πού σ' ἀναγκάζουν θάβρα νὰ ξεκαρδίζεσαι γιὰ τὸν τρομερὸ Κουμιάτη λογοπομπουμιστὴ.

Τὶ Θεοῦ κατάρρα κ' αὐτὴ, νὰ μὴ βρεῖσεται γωνιὰ τῆς πατρίδας μας δίχως τὴ φημερίδα τῆς, νὰ μὴν ὑπάρχει, σὰ νὰ λέμε, οὔτε κόματάκι τόσο δὰ Ρωμαϊκὴ γις πού νὰ μὴν ἔχει πῆσει ἀπάνου του ἡ φοβερὴ αὐτὴ ἀκρίδα!

ΑΠΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΒΟΙ

Φίλιππε Νουμά,

Δὲν ἔχω τὴν ἀξίωση νὰ κάμω διατριβὴν ἐπὶ γλωσσολογίας, οὔτε προσωπικότης εἶμαι διὰ τὸν κύκλον σου τοιαύτη ὥστε νὰ περιμένω νὰ δώσουν μεγάλην προσοχὴν σὲ ὅσα θὰ σοῦ πῶ. Ἀπὸ καιρὸ ἐν τούτοις τὸ ἔβαλα πείσμα νὰ γράψω καὶ νὰ ἰδῶ δημοσιευόμενα εἰς τὸν «Νουμά» μερικά πράγματα, πού δὲν ἔπαυσα νὰ σκέπτομαι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν καὶ τὰ ὅποια μὲ βασανίζου νὰ τὰ ἔχω κρυμμένα γιὰ τὸν ἑαυτόν μου.

Θέλω νὰ πῶ πῶς χωρὶς κὰν νὰ εἶμαι γλωσσολόγος οὔτε κὰν φιλόλογος ἐσχημάτισα κ' ἐγὼ—δικαίωμα κάθε Ρωμοῦ—μῖαν γνώμην γιὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα.

Ἡ γλῶσσα μας, γραφομένη καὶ ὁμιλουμένη, ἀπὸ δεκαπενταετίας καὶ πλέον ἤρχιζε ν' ἀκολουθῆ τὸν δρόμον, πού τὸ ἐνοτικὸν αὐτὸ τῆς γλώσσης ἔχαρασσε. Δηλαδή ἐμορφώνετο σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάγκην πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξωτερικεῖ τὰ διανοήματά του ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβέστερον καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ τὰ διατυπώη ἔτσι, ὥστε νὰ γίνονται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καταληπτὰ εἰς ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται.

Ὁ σχολαστικισμὸς καὶ ἡ μέθοδος τῶν δασκάλων ὄχι μόνον ἀνίσχυρα ἦσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν γλῶσσαν νὰ προχωρήσῃ στὸ δρόμον πού μπήκε, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς ἀντιδράσεως, τὴν ἐσπρωχναν ἰσως νὰ προχωρήσῃ ταχύτερα παρ' ὅσον θὰ προχωροῦσε ἂν δὲν ὑπῆρχαν.

Τὶ συνέθετ' ὅμως; Ἐκεῖ πού ἡ γλῶσσα ἐμορφώτο ἀκολουθοῦσα τὸν μόνον λογικὸν καὶ ἰσχύοντα δι' αὐτὴν Νόμον τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καταληπτὴ καὶ σύμφωνη μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ αἶσθημα ἐκείνων πού τὴν μιλοῦσαν, καὶ τὴν ἔγραφαν, παρουσιάσθησαν αἴφνης ἐκεῖνοι, πού πολὺ κακὰ καὶ ψυχρὰ ἡμεῖς μὲν ὠνομάσαμεν μαλλιαρούς καὶ καταστροφεῖς, σὲ τὴν δὲ σωτήρας καὶ Διδάσκαλους.

Αὐτοὶ ἔκαμαν ὅτι οἱ σχολαστικοὶ καὶ οἱ δάσκαλοι ἔκμηταν ἀπὸ χρόνια. Ἠθέλησαν νὰ ἐπιβάλλουν μορφὴν εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅποιαν θὰ ἐλάμβανε ἰσως μετὰ φυσιολογικὴν ἐξέλιξιν πεντηκονταετίας, ὅπως οἱ δάσκαλοι ἤθελαν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν μορφὴν, πού εἶχε πρὸ πεντηκονταετίας. Κακὰ καὶ τὰ δύο. Οἱ δάσκαλοι ἔκαμαν, εἶπαμε, τὴν γλῶσσαν νὰ κἀνῃ γρηγορώτερα τὰ βήματά της πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐξ ἀντιδράσεως. Οἱ δημοτικισταὶ τὴν κάμνου, νὰ προχωρῆ μᾶλλον διστακτικὰ τώρα καὶ νὰ καλοκοιτάξῃ ἐμπρὸς της πρὶν ἀπλώσῃ τὸ πόδι.

Αὐτὸ διὰ τοὺς γράφοντας, διὰ τὴν πλειοψηφίαν τῶν γραφόντων δηλαδή εἴτε εἰδήσεις γράφουν στὶς ἐφημερίδες, εἴτε ἄρθρα, εἴτε χρονογραφήματα, εἴτε ὅ,τι εἶδους σαχλαμάρα τῆς ἐποχῆς γράφουν.

Ὁ πολὺς κόσμος, ὁ διαβάων κόσμος ἐνῶ ἤρχιζε μὲ κάποιαν ἀνακούφισιν καὶ ἀσυνειδήτως νὰ ἀκολουθῆ τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ βιβλία, κατελήθη αἴφνης ὑπὸ πανικοῦ πρὸ τῆς ἀδιαλλάκτου δημοτικῆς καὶ μέσα εἰς τὸν πανικόν του ἤρχισε καὶ τὴν γλῶσσαν, πού τὸν εὐχαριστοῦσε μέχρι τῆς ὥρας, νὰ τὴν ὑποπεύεται ὡς συνομωτοῦσαν καὶ νὰ τὴν ἀηδίαξῃ.

Οἱ καθαριστὰι ἐπῆραν τὴν ἄλλη ἄκρην. Ἐβγάλαν φωνὲς ἀφορισμοῦ, ὕβρισαν, εἰρωνεύθησαν, καταράσθησαν καὶ ἐσῆκωσαν καὶ διαδηλώσεις.

Κακοὶ καὶ ψυχροὶ καὶ αὐτοί. Κακοὶ ψυχροὶ καὶ οἱ ἄλλοι.

Γιὰ μῖνα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ προέκυψεν ἕνα πελάγωμα. Γράφοντας ἀναγκάζομαι νὰ σταματῶ γιὰ νὰ βρῶ τὴ λέξιν, πού μοῦ χρειάζεται. Καὶ ἀργῶ πολὺ ὡς πού νὰ τὴν βρῶ γιὰτὶ ἔχω πολλὰ πράγματα νὰ κοιτάξω. Πρῶτα νὰ μ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μοῦ ἔρχεται φυσικὴ στὸ στόμα καὶ στὴ πέννα. Δεύτερα νὰ μὴ πῆσω πολὺ πίσω πρὸς τὸν σχολαστικισμό. Τρίτο νὰ μὴ προχωρήσω παρὰ πολὺ πρὸς τὴν ἀδιαλλάκτη δημοτικὴ. Μὲ τρία τιμάνια συγχρόνως δύσκολα νὰ φθάσῃ κανεὶς σὲ λιμάνι. Δὲ θὰ ἦταν

καλλίτερα ἐπὶ τὰ πράγματα εἶπαν ὅπως πρὸ δεκαετίας; Χωρὶς φοβέρας ἐκ δεξιῶν, ἐκβιασμούς ἐξ ἀριστερῶν καὶ τρομοῦλας μπρὸς καὶ πίσω;

Πιὰτὶ τέχα τώρα ἐγὼ νὰ προσπαθῶ νὰ γράψω τὴν γλῶσσαν μου, ἐνῶ εὐκολώτερα θὰ μοῦ ἦτο νὰ τὴν γράφω ἀσυνειδήτως ὅπως τὸ ἐνοτικὸν τοῦ λόγου θὰ μοῦ τὴν ὑπαγόρευε;

Δὲν ξέρω τί δίδόμενα ἔχῃ ν. Ἀλλὰ μπορῶ νὰ ὀρκισθῶ ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι μίας, οἱ Ψυχάρηδες, οἱ Παλαμάδες, οἱ Παλλήδες καὶ ἄλλοι ἄλλοι προσπαθοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ γράφουν εἰς τὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὅποιαν γράφουν. Δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα πού τοὺς ἐρχεται φυσικὴ στὸ στόμα καὶ στὴν πέννα. Καὶ γιὰτὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια; Γιὰ νὰ κρύβουν ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμον, πού διψᾷ σήμερον γιὰ κάτι καλὸ, τόσα διαμάντια πνευματικῆς ἐργασίας. Γιὰ νὰ σκεπάσουν κάπου ἀπὸ μὴ κακία πείσμα κτος τόσεσάρτετες φυσικῆς.

Εἶναι ριζοσπάστα, θὰ μοῦ πῆς, καὶ κυνηγοῦν κάποιον μεγαλύτερον σκοπὸ. Ριζοσπάστα ὅμως δὲν χρειάζονται σὲ τόπο, ὅπου ἄλλοι οἱ ἄλλοι εἶναι ὀπισθοδρομικοί. Ὡς συντηρητικοί, ὡς μέσος ὄρος—πού σήμερα δὲν ὑπάρχει στὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα—θὰ τραβοῦσαν εὐκολώτερα καὶ ταχύτερα, καὶ περισσότερους μὲ τὸ μέρος των.

Μὲ συχωρεῖς διότι ἀνακατεύομαι σὲ ξένες δουλειές. Ὅταν δὲν ἔχει κανεὶς σπῆτι δικό του ζεταξεί τῆς γειτονίας.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην

ΣΑΜΠΡΟΛ

Σημ. τοῦ «Νουμά». Ὁ φίλιππος ἐρχιστὰχτης τῆς «Ἐστίας» ἀπαίτησε νὰ δημοσιευτῆ τὸ γράμμα του δίχως νάλλαξει αὐτὸ γιῶτα, δίνοντάς μας ὅμως τὴν ἄδεια νὰ γράψουμε ἀπὸ κάτω ὅ,τι σελῖα θέλομε. Ὅσο γὰρ τὸ πρῶτο, μὲ μεγάλην μας εὐχαρίστησιν τὸν ἀκούσαμε. Γιὰ τὸ δεύτερο, τί νὰν τοῦ ποῦμα; Τὰ σελῖα πού μας ζητᾷ τὰ γράφει ἡ Ψυχάρης στὴν «Ἀπολογία» του. Ἀς τὴ διαβάσει ὁ Σαμπρόλ καὶ θάβρει τὴν προποῦμένη ἀπάντησιν σ' ἕλες τὶς ἀπορίες του καὶ θὰ ἰδῆ ὅλους τοὺς φόβους του νὰ ξαφανίζονται σὰν καπνός. Γιατὶ κ' ὁ χαριτωμένος χρονογράφος τῆς «Ἐστίας» κ' ὁ περισσότερο δημοσιογράφος τῆς ἀνθρωπίνης—πού μιλάει ὅμως τόσο ἀπάνθρωπα καμὰ φορὰ γιὰ τὸ Γλωσσικὸν μας ζήτημα—λίγα, πολὺ λίγα πράματα σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ εἶχε νὰ διαβάσουμε. Κι ὅμως μιλάει γι' αὐτὸ καὶ παραμιλᾷ. Νὰ τώρα πού μὲ τὴν «Ἀπολογία», δίχως μεγάλους κέπους, θὰν τὸ νιώσουμε μὰ χαρὰ καὶ δὲ θάχουν πιά στὸ μέλλον οὔτε φόβους οὔτε ἀπορίες. Κὰν αὐτὲς πού τυραγοῦν τὸ φίλον μας. Ὁ Σαμπρόλ μὲ τὸ γράμμα του δείχνει πῶς ζητᾷ: πῶς. Τὸ πῶς τοῦ τὸ δίνουμε, τοῦ τὸ δίνει ἡ «Ἀπολογία». Ἀς τὸ πάρει νὰ φωτίσει κ' ἄλλους, γιὰτὶ φίλος μας τέτιος εἶναι, τὸν ξέρουμε πολὺ καλά, ἕμα περὶ στὴν ἴδιον, θὰ ζητήσει νὰ πῆσει καὶ τοὺς ἄλλους: τὸ πῶς δὲ θὰν τὸ κρύψει φιλάργουρα γιὰ τὸν ἑαυτόν του, δὲ θὰν τὸ βάλει κάτω ἀπὸ τὸ κοιλὸ, μὰ θὰν τὸ στηλώσει ψηλὰ στὸ λυχνωστῆτη. Μελετεῖτεσε προσεχτικὰ τὸ γράμμα του, τὸ γραμμένο μὲ τόση εὐκρίνεια καὶ χαριετείσε. Ἐνα καινούριο δημοτικιστὴ πού γέμει τὰ ἄκρομα καὶ πού γρηγορὰ θὰ γουρμάσει. Τὸ στενοσόκακο τῆς ἀπορίας καὶ τοῦ φόβου ὅλοι τὸ παράσαμε δυο νὰ βγοῦμε στὸν πλατὺ καὶ λαλοδοσπαρμένο κἄμπο τῆς Ἀλήθειας. Νὰν τὸ πᾶσαι γλήγορα κ' ὁ Σαμπρόλ εἰς στενοσόκακο αὐτὸ καὶ νάβρει κ' μᾶς ἀντιχμῶσει. Τὸν περιμένομα καὶ τοῦ σφῆγγουμε ἀπὸ τώρα ἀδερρικὰ τὰ χέρι.

Κάποιος κακὸς ἔβριζε τὸ Διογένη γιὰτὶ εἶτανε φτωχός· κ' ἀφτός τοῦ εἶπε:

—Γιὰ τὴ φτώχεια του δὲν εἶδα ποτὲ κανένα νὰ τὸν παιδεύουνε· μὰ γιὰ τὴν κακίαν τους, πολλούς.

Ὁ Δημοστένης εἶλεγεν, ὅτι, ἂν καὶ πολλὲς φορὲς τοῦρθε ἐρεξὴ νὰ παρακαλήσῃ τοὺς θεοὺς νὰ χαθοῦν οἱ κακοί, ὅμως δὲν εἶκαμε ἀπὸ φόβου μήπως μὲ τὸ παρακάλεσμά του γημάξῃ σύψυχη ἢ παλιτεία.